

# LLEVANT

DECENARI CATOLIC MALLORQUI

Any XV Núm 520  
ARTA 10 de Febrer de 1931

DEU I PATRIA

PREUS

Artà i comarca, un any 4 ptes.  
A fora id 6 •  
Extranger id 10 »

## EL PATRINONI ARTISTIC

Sota aquest títol s'és publicada a «Llevant» una gazetilla que ens ha impressionat dolórosament. Mai hauríem pogut creure se ens combatés, sense una engruna de raó, desde un periòdic on hem col·laborat tantes vegades parlant del, digam-ho així, veritable patrimoni artístic artanenc que és el seu paisatge. Com una broma—broma pesada—ara, amb motiu dels darrers dies, podria tolerar-se, així mateix, però els termes amb que està redactada la gazetilla al·ludida no permeten donar-li aqueixa interpretació atenuant. La nota fou escrita amb tota intenció—al valor de les paraules i dels conceptes ens hem d'atendre—i amb una, si és no és, ironia agressiva i punyent que recorda quel com dels periòdics que deim de la clovella amarga. Perquè es veja que no afirmam gratuïtament i per demostrar la nostra absoluta lleialtat, reproduïm tot seguit, la nota publicada a «Llevant» en el nombre anterior.

«El patrimoni artístic.»

«L'atre dia un marxant d'antiguedats, al paríexer, enviat pels frares franciscans de Ciutat, vengué a Artà, i va fer «dissabte» pels porxes del convent, emportant-se unes talles renaixentistes d'algun mèrit i altres peces artístiques. Sembla que l'Ordre dels terciaris franciscans vol fer un museu, però tenguent a Artà un museu no entenem perquè han de sortir de la vila aquestes coses d'art, sobretot no essent el Convent de la propietat dels frares que en tenen únicament l'usdefruit. Ja fa alguns anys el Convent sofí una gran pèrdua amb les taules gòtiques que es trobaren a la capella de Sant Bonaventura, quan li feren la reforma. Aquestes pintures foren calificades de verdadera meravella pels intel·ligents i de gran preu pels qui se dediquen a la compra de coses d'art. De mig amagat prengueren la carretera com ara els angelons renaixentistes han pres el vol. creim que tots aquests objectes deurien tornar a Artà i si dins el Convent no hi ha manera de donar-los el lloc d'honor que els toca es podien deixar

en dipòsit al Museu d'Artà». Fins aquí la nota de «Llevant».

Notis la manera tèrbola com està escrit el paràgraf primer. El marxant d'antiguedats va fer dissabte pels porxes del convent, emportant-se'n (ell, el marxant. I on se'n ho portà? al museu dels franciscans? A ca-seva? No ho diu.) unes talles renaixentistes etc. Amb tota sinceritat volem creure, pel que diu a continuació, que l'autor de la nota vol suposar que els objectes susdits foren duits al museu nostre, però és possible que els lectors de «Llevant» no ho hagen entès tots així. Es més. Hem provat de donar-ho a llegir a persones qualificades i amb una cara de pomes agres i un tò de desconfiança que posava pell de gallina, ens han interrogat; «bono, però, i que és ver que ho han venut?» Parlar clar no costa res, només que s'eviten interpretacions torçudes i suposicions malignes.

La verdadera història és aquesta. D. Josep Costa, no enviat, sinó acompanyat d'un Pare nostre, vingué a mirar si pels maguetzems i voltes de l'església hi havia quelcom aprofitable pel museu que actualment estam arreglant al convent de Sant Francesc de Palma. Prenguerem nota del que ell ens senyalà com utilitzable i, després de molts de dies, el camió de En Bartomeu Amorós, a costes i dispeses nostres, ho transportà al mateix museu de Ciutat. Resulta, doncs, totalment inexacte que un marxant d'antiguedats s'en portàs, com diu la gazetilla, cap objecte del Convent d'Artà. I perquè es veja millor la magnitud del nostre atentat al patrimoni artístic artanenc, cal afegir que, de les coses que se'n dugueren, algunes no figuraran al museu perquè tenen molt poc valor. Nosaltres, amb el desig de redimir de l'oscuretat i de la pols tot el que pogués ésser d'un poc de vàlua artística o històrica, ens excedirem fent transportar a Palma, pel que pogués ésser, coses que ja, de bell antuvi, ens pareixien de ben escassa importància.

Nosaltres volem fer un museu re-

ligiós, projecte que ens aprova i aplaudeix l'autor de la gazetilla, tot i no entendre que hagen de sortir del nostre poble les coses d'art que pertanyien a l'església suposat que al poble nostre hi ha un museu de prehistòria i de història natural. Es a dir, que alaba l'idea però censura els mitjans de que ens servim per convertir-la en rerlitat. Està molt bé! Mes, voldríem que l'autor de la gazetilla fos tan amable que s'avingués a fer nos un petit servei: senyalar-nos concretament els modos que hem de seguir i allò que hem d'evitar en la formació del susdit museu per no incorre en la seva indignació. Suposat que ens aprova el pensament d'organitzar un museu, desitjariem ens digués de quins llocs i en quines condicions nosaltres, licitament, podem arreplegar objectes d'art per col·locar-los al dit museu nostre. Es evident que d'entre les existències d'una banda o altra, els hem de treure del nostre convent d'Artà, no, segons l'aulor de la gazetilla—puís no tenim notícia que se'n puga fer planter d'objectes d'art o que brollin, enlloc, per generació espontània. No seria gaire gentil que, tot lloant l'idea inicial del museu, se ens abstruïssen totes les vies que nosaltres coneixem per dur l'obra a bon fi i, ensemps, no volguessin senyalar-nos els indrets per on, segons l'autor de la gazetilla, podríem caminar hi sense risc de que ens cridin a l'ordre. O és que, en el fons, se ens vol impedir la formació del museu, cosa que estaria permessa a un particular? Tindria la seva gràcia que, després d'haver-nos predicat, en tots els tons, l'amor a l'art, ara, se ens dificultés el dur les nostres coses a un museu nostre! Bon procediment per estimular-nos!

Sembla deduir-se de la nota que del poble on hi haja un museu, mal que sia de prehistòria, no és lícit treure'n les coses d'art o d'algun valor històric per dur les a un altre museu. Però, això, és contrari a la pràctica universal. Sense anar més lluny, al museu d'Artà hi han admesos uns mosaics de Son Paretó de Manacor i, a Manacor, hi ha museu. Com, doncs, s'han atrevit a dur-hi objectes de Son Mari que està dins Santa Margalida, d'un talaiot de Sant Llorenç que no volem

anomenar pui son nom és malolent i de la Cova de Son Bauçà? Anaren abans, a esbrinar si a aquests pobles hi havia museu o ens voldran fer creure que, en haver-n'hi els hi tornaran? Com se formen tots els museus del món sinó duguent objectes d'aquí i d'allà i aplegant-los casi sempre a les ciutats on convergeixen els artistes i els turistes? Com se feu el Museu Diocesà, en temps del Bisbe Campins, sinó obrint excavacions a través de la pols i de les aranyes de les esglésies de Mallorca? Sostindrà, l'autor de la gasetilla, que així com se vagen fundant museus als pobles d'on procedeixen aquells objectes, els hi han de tornar? Com s'és format el museu de Raix? El Cardenal Despuig, desde Ariccia, dugué les escultures, fragments i vestigis a Mallorca. Per ventura, en tot Itàlia no hi havia museus? I si és tan pecaminós treure un objecte del poble perquè hi ha un museu, quin pecat serà treure'l de la seva pàtria on n'hi ha a dotzenes? Era lícit això que feu el Cardenal Despuig? Què quedaria de tots els museus del món si cada objecte hagués de tornar al lloc d'origen desseguida que, al lloc d'origen hi hagués un museu? I si, en la formació dels museus tothom procedeix així com hem procedit nosaltres, perquè, nosaltres, hem de tenir l'exclusiva d'éssers censurats? Repasi l'autor de la gasetilla inclús els recons de caseva i veja, si, per ventura, hi té cap objecte d'art que procedesca d'un poble on hi haja museu i procuri, abans de res, predicar amb l'exemple.

Però és que no existia el museu d'Artà quan resolguérem crear el nostre! L'any 1923 quan amb motiu de la reforma realitzada a l'interior de l'església, darrera la capella de Sant Bonaventura hi trobàrem les taules que l'autor de la gasetilla dona per gòtiques i, segons els crítics que els han vistes, són romàniques, no era nat encara el museu d'Artà i ja, desde llavors, foren dutes a Palma i el nostre Provincial, acertadament, pensà, fer-hi un museu destinant-hi, també desde llavors, i amb voluntat expressa, totes aquelles coses que eren d'una mica de valor històric o artístic i se conservaven als nostres convents. Per tant, molt abans d'eixir a la llum el museu artanenc, les nostres coses ja estaven destinades al de Sant Francesc de Palma, i actualment, no hi ha als nostres ulls, motiu suficient per tornar arrera en una determinació que consideram molt lloable.

I és que mai hem cregut que, el fet d'haver-hi a un poble un museu de prehistòria i d'història natural, sia un impediment per transportar a un altre poble els objectes arreconats d'art religiós.

Nosaltres, per conservar aquestes pintures romàniques, probablement dutes de fora Mallorca i anteriors a la Conquesta, hem resistit a tota mena d'ofertes; nosaltres, del peculí nostre particular, duim ja invertides moltes pessetes per posar a lloc decent allò que s'ho valga i, ara, resulta que no ho hem fet bé perquè no hem endevinat el gust del redactor de la gasetilla, gust respectable, no ho negam, però incompatible amb el nostre. Per haver les taules romàniques tinguerem necessitat de desmontar la capella de Sant Bonaventura, i pot el redactor de la gasetilla imposar-nos, racionalment, l'obligació de desmontar una capella, per llavors, fer anar lo que s'ha trobat, no al museu nostre, sinó al museu que li parezca? I és necessari que es sàpiga com estaven aquestes pintures. Clavades—crucificades, aniria millor—a darrera en lloc de qualsevol altre post i, per consegüent, invisibles al públic, mutilades bàrbarament a colps d'aixa, plenes de claus... Qui els ha redimides de la pols, de la fosca i de l'ignominia? I quina paga se ens dona per aqueixa obra de misericòrdia?

Però el que tira d'esquena és el suposar que nosaltres no podem treure els objectes que estan arreconats pels magatzems de l'església o darrera les capelles i dur-los a un museu general, perquè, el convent, no és propietat dels frares, els quals, segons l'autor de la gasetilla, únicament en tenen l'usufruit. Essent així, tant si a Artà hi ha museu com no—ja l'usufruit no ens donaria més drets en el cas de que n'hi hagués nosaltres del convent no porem treure'n res. Però, si nosaltres, tot i gaudir de l'usufruit, no'n porem treure cosa alguna, en nom de què podran reclamar els objectes els qui no'n tenen que sapiguem—ni la propietat, ni l'usufruit? (Perquè no creim que el propietari del convent sia l'autor d'aquesta nota tan poc acertada.) Si nosaltres que tenim l'usufruit—l'únic dret que se ens reconeix—no porem traslladar, d'un convent a un altre, un objecte arreconat, i que no fa servici, com podrem dur-lo a una casa externa, per exemple, al museu d'Artà? La raó que al·lega el nostre contradictor prova massa, fins i tot que no ho porem dur allà on ells ens indica. ¿Què és més greu, traslladar-ho a una casa nostra, o de la qual en tenim l'usufruit, o dur-ho a una casa que per res ens atany? Ens agradaria que el nostre impugnador ens assabentàs d'això: fins on nosaltres podem mudar de lloc un objecte del convent, sia d'art o no ho sia. Porem, o no, fer-lo sortir dels límits de la vila? Perquè una cosa és opinar si convendria que tal peça quedàs a Artà—opinió que no consideram gens

molestosa—i l'altra declarar il·lícit mudar-lo de lloc, com resulta deduir-se, sense gaire esforç, de la nota esmentada.

Respecte a si dels convents que, segons ens diuen, devem anomenar *nostres* imprupiamment, no més en ténim l'usufruit, tal com el suposa la gasetilla responem al seu autor amb aquell conegudíssim aforisme: *quod gratis asseritur gratis negatur*. Mentrestant, esperarem que ens doni els arguments on recolza la seva afirmació i després ja en parlarem tant com vulga.

Però, a més de lo dit, hi ha una sèrie de circumstàncies que ens fan creure que l'autor de la gasetilla va descaminat en absolut. Si admetem, com a bona, la teoria de la il·licitud de treure res d'art del convent d'Artà i, per tant, de qualsevol altre convent, i de l'obligació de tornar-ho al lloc d'origen, en cas d'haver-ho tret, ens trobam que nosaltres, respecte a les pintures romàniques de la capella de Sant Bonaventura i respecte del vell retaule del Sant Crist, no hem fet més que conformar-nos a aqueixa teoria: tornar-ho al punt de procedència, reparant, així, un atentat comès fa més d'un segle: l'atentat de dur-ho al convent d'Artà. Al llibre de Fra Ramon Calafat sobre «totes les antiguedats de l'Església i Reial Convent de Sant Francesc de la Ciutat Palma» escrit l'any 1785 i que guardam al nostre arxiu Provincial, al fol 14, girat, hi ha això que segueix transcrit literalment: «4.<sup>a</sup> Capella de las Nobles Familias de Lloscos, Companys, Soldevila, Pi de Juny: arc de Comellas.—Se deia St. Esteve. En lo año 1600 se feu un Quadro nou, ahont se posà St. Bonav.<sup>a</sup> y demunt, St. Esteve. Ara se troba este Quadro en el convt de Artà; puis en lo año 1742 a diligencias del P. Mtre. de Gramàtica, qui era el P. Franh. Melis y a contribució de las escuelas, se feu el Quadro que ara existeix (a Palma) ab la figura de St. Bonaventura, y los seus colaterals St. Juan Baptista y St. Juan Evangelista...»

El retaule vell que estava a la capella de les Animes del nostre convent d'Artà i que no era altra cosa que un retaule de St. Antoni de Pàdua disfressat de retaule de les Animes, com ho hem pogut comprovar per les pintures que hi hem trobat davalles que representaven assumptes del Purgatori—el retaule de les Animes, com hem dit, també fou duit, probabilitissimament, de Sant Francesc de la ciutat de Palma. Al llibre susdit, fol 47, girat, hi ha aquesta notícia: «En lo año 1744 se feu la capella nova més fonda, (la de Sant Antoni de Pàdua) el quadro nou de Arquitectura y St. Antoni de bulto i tot deurat...»

Ara bé; l'església del convent d'Artà fou beneïda l'any 1623 i no seria gens estrany que els frares d'aquí demanassin als de Palma el retaule de Sant Antoni que retiraren per fer lloc a un nou quan l'any 1744 enfondiren la capella.

Ens trobam, doncs, que el retaule de Sant Bonaventura del convent d'Artà—el qual fou escapat per encabir-lo en la capella—procedeix amb tota certesa del convent de Sant Francesc de Palma i, amb tota probabilitat, vingué, del mateix lloc, el que hi havia a les Animes. El redactor de la nota sobre el patrimoni artístic no vol que res surta de ca-seva i, sinó, que li ho tornin. Doncs, això hem fet nosaltres reparant, amb la mesura de les nostres forces, un atemptat, ja que ho és traslladar les coses artístiques si ens hem d'atendre a les paraules de la nota que impugnem. Hem tornat a Palma allò que havia sortit, aquí, de retaule de les Animes, i, del Sant Bonaventura, suposat que no ens era possible dur-hi sencer, hi hem duit les pintures romàniques, lo únic que vertaderament valia.

Això de que angelons i pintures, mig d'amagat, prenguessin uns la volada—quins estan ells per volar!—i les altres la carretera, pareix que està dit amb una intenció que no volem qualificar. Anar mig d'amagat, així com diu la nota, significa procedir, apostat, clandestinament, com un qui fa una acció delictiva o, al menys, censurable. Dur se'n una cosa sense publicar-ho als periòdics o dir ho al autor de la gazetilla, no és dur-la-se'n amb la manera d'amagat que's vol suposar en nosaltres. Un pot anar tot sol per un camí sense, abans, avisar ningú i, amb tot, no pot dir-se que s'amagui. Qualque diferència hi ha entre un que se passetja per llocs solitaris i un delinquent que va pels mateixos llocs. La finalitat és ben diversa, i no fa rialles dir que procedim clandestinament, quan nosaltres ho destiaam a un museu públic, on cada objecte durà una etiqueta indicant el lloc de procedència? Els qui van d'amagat del tot o just a mitges, procedeixen així com nosaltres que ho hem mostrat a tothom qui ho ha volgut veure, abans i tot d'inaugurar el museu? No seria això ocultar-se en mig del carrer? Candis ho podem ésser, però, no tant! Si el públic n'està enterat, si n'està enterat l'autor de la nota és perquè nosaltres, de paraula, ho hem escampat sense cap reserva, sense demanar mai secret, i, sense mancar a la veritat, no pot dir-se que ens dolgui la divulgació d'aquesta conducta nostra. Els fets diuen el contrari.

I, ara, judicau, lectors pacients.

P. R. Ginard Bauçà

**NOTA DE LA REDACCIÓ**—Amb molt de gust publicam l'article procedent del P. Rafael Ginard Bauzá, el nostre enyorat FELIX. La seva ploma habilíssima ens mostra un altre caire del talent flexible del nostre admirat col·laborador. Però, no ens és possible seguir-lo per el camí per on ens vol manar La polèmica que cerca encetar podria donar lloc a interpretacions esguerrades que, malgrat la bona intenció amb que procedim, feririen tal vegada interessos i prestisges que nosaltres tenim per sagrats.

El nostre solt «El patrimoni artístic» denunciava un fet concret: això és que del Convent de frares terciaris d'Artà havien desaparegut una sèrie de de objectes artístics, entre ells unes taules, que nosaltres deiem gòtiques i que resulten romàniques, i nosaltres deiem gòtiques sense haver-les vistes com que casi ningú en sabia res a Artà, ni les havia vistes; ni tant sols la gent que podríem dir íntima del convent. El Superior del Convent, com acaba de veure el lector en l'article amb que ens ha honorat, no nega que aquets objectes artístics n'hen hagin

anat d'Artà, ans el contrari ho confirma. La nostra denúncia per tant era certa, i ho era fins en els més petits detalls com ho comprova la rèplica. L'autor de l'article cerca treure-li l'aspecte de cosa feta d'amagat que tingue, al manco aparentment, el trasllat dels dits objectes a Palma. Ens sembla molt bé que vulgui que la llum del dia il·lumini aquesta qüestió i ja sap que les columnes de «Llevant» estan a la seva disposició per si troba convenient publicar la llista detallada de tots els objectes que el Convent d'Artà ha enviat al projectat Museu franciscà de Ciutat. Així tot el poble podrà conèixer la part amb que Artà ha contribuït a l'esplendor del dit Museu, i la contribució artanenca tendrà un aire de cosa pública i clara que afavorirà per força als fundadors i col·laboradors d'aquella neixenta institució.

La REDACCIÓ de LLEVANT està satisfeta de haver donat ocasió a la publicació de les clàries que ens dona el P. Ginard, i protesta de la puresa d'intenció amb que s'escrigué el solt que ha motivat la seva rèplica

## CAP A LES ELECCIONS

Molts són els qui senyalen aquests dies la indiferència de l'opinió pública davant les eleccions que han de tenir lloc d'aquí a poques setmanes. Semblava que havia de sentir, no ganes, sinó necessitat de manifestar-se. Atribuir aquesta indiferència a l'estat excepcional a que estam sotmesos ens sembla, si més no, excessiu. Les lleis coercitives, per rigoreses que siguin, no poden fer nió evitar les demostracions públiques de l'entusiasme popular; però si aquest hei fos ens enterariem i realment, com a entusiasme no en sabem veure enlloc. Això no vol dir que no hi hagi qui més o menys a la quieta treballi i furgui; però aquells qui més ho fan, potser són els qui estan més disposats a especular amb aquesta mateixa indiferència pública. La qual indiferència dona ales als qui pensen en encasellats oficials i en altres recursos suplantadors de la voluntat popular, empenyats a reprendre, com si el passat no ens hagués de servir d'escarment, la vergonyosa història de la vida parlamentària espanyola.

Però si em de parlar amb sinceritat, ens cal dir que no tot es indiferència. N'hi ha que esperen el període que s'acosta amb una

íntima fruïció; n'hi ha d'altres, en canvi, que el veuen venir amb una profunda temor. La causa generadora de tan antitètics sentiments, és una sola; i potser podríem fàcilment imaginar-la si evoquessim el record dels intents revolucionaris del passat desembre. Un període electoral comporta una campanya d'agitació política, i aquesta hàbilment aprofitada és susceptible d'ésser convertida en encobridora d'il·lícites propagandes i excitacions sedicioses. I com que això darrer és segur que hi ha qui ho desitja, també és natural que hi hagi qui, d'un tarannà oposat se n'espanti.

La celebració de les eleccions constitueix l'únic procediment per a restablir la normalitat política. Tant si tenim molta fe com si en tenim poca en la puresa del sufragi i en l'eficàcia del parlamentarisme, no hi ha cap altre camí que aquest de les eleccions per a sortir d'una interinitat que per raó d'ésser-ho i retardar de manera indefinida, com ja ho estam veient, la resolució dels grans problemes econòmics i socials de major interès per al país. Convençuts d'això, és justa i plausible la decisió tantes vegades reiterada pel Govern de celebrar les eleccions en la data assenyalada, passi el que passi. I

si hem de passar la febrada, cuidem de treurer-ne tot el profit possible. Que no siguin, per part dels ciutadans, ni la por ni la indiferència les que obrin camí a la

tornada de la vella política, de la qual fou conseqüència inevitable la Dictadura amb tot el seu seguici de desastres.

#### Allistament definitivament rectificat dels mossos del actual reemplaç

- 1 Julià Sansaloni Alzina de Son Sanchos.
- 2 Bartomeu Ferrer Sancho (a) Caragol
- 3 Xerafi Mestre Ginard (a) Puig
- 4 Antoni Pau Canet Vidal (a) Claret
- 5 Antoni Vaquer Sancho (a) Ray
- 6 Joan Payeras Gil (a) Trenta
- 7 Sebastià Salom Sureda (a) Salom
- 8 Jaume Ginard Muntaner (a) Monseriu
- 9 Guillem Negre Guiscafrè de Son Damès
- 10 Rafel Amorós Artigues (a) Cinto
- 11 Gabriel Ribot Alzamora (a) Ribot
- 12 Francesc Orell Rosselló de Sa Colònia
- 13 Antoni Lliteras Lliteras (a) Nonga
- 14 Joan Ginard Lliteras (a) Atxau
- 15 Joan Pastor Vaquer (a) Rebassó
- 16 Llorenç Terrassa Lliteras (a) Nonga
- 17 Andreu Cifre Sol (a) Cifre
- 18 Joan Rayó Blanes (a) Masset
- 19 Julià Lliteras Femenias (a) Mostel
- 20 Antoni Lliteras Llabrés de Sa Canova
- 21 Joan Martí Llaneras de Sa Colònia
- 22 Francesc Rayó Torrens (a) Masset
- 23 Sebastià Cursach Gelabert (a) Cartutxo
- 24 Jaume Massanet Jaume (a) Barrió
- 25 Josep Bernat Bisquerra (a) Floret
- 26 Joan Sureda Massanet (a) Polet
- 27 Pau Piris Torres (a) Barrió
- 28 Joan Forteza Picó (a) Jusepet
- 29 Jaume Vives Sureda (a) Ravell
- 30 Gabriel Ferrer Piris (a) Canai
- 31 Jaume Esteva Tous de Son Vives
- 32 Miguel Vicens Alzamora
- 33 Julià Carrió Mesquida (a) Fulla
- 34 Joan Ginard Alzina (a) Monseriu
- 35 Gabriel Massanet Tous de'l Rafal
- 36 Lluís Barrios Romeu (ausent)
- 37 Andreu Riera Gil (a) Molinet
- 38 Damià Serra Salas (a) Serra
- 39 Joan Febrer Riera (a) Bolló (ausent)
- 40 Miquel Canet Garau (a) Maieta
- 41 Antoni Negre Sancho (a) Mondoy
- 42 Joan Gelabert Ginard de Son Garrover
- 43 Pere Massanet Moll (a) Malla
- 44 Miguel Garau Cursach (a) Malindro
- 45 Bartomeu Torres Terrasa (a) Cirera
- 46 Joan Ginard Rigo
- 47 Rafel Morey Pascual
- 48 Pere Garau Pascual
- 49 Gabriel Rotger Servera
- 50 Miguel Nebot Lliteras

BIBLIOGRAFIA.—*Geologia de la Mediterrània occidental*. Volum I. Part 1<sup>a</sup> i 2<sup>a</sup>, fascicles primer i segon.

Fa algun temps que han sortit els dos primers nombres d'aquesta

importantíssima publicació que tantes investigacions notabilíssimes ha d'encloure referents a les illes Balears. Algunes ja publicades com les notes presentades al Congrés Geològic de Madrid de l'

any 1926 per savis geòlegs de primera fila com són E. Argand, J. Carandell, B. Darder, F. Fallot, P. Fourmarier, M.S. Jonston, St. Lencéwicz, W. Von Seidlitz, R. Staub, H. Stille, A. Winkler, o inèdites, com els treballs de W. H. Bennet G. Colom; això limitant-nos a la geologia particular de Mallorca, que la part consagrada a Catalunya té fins i tot més importància.

No escam al caràcter de la nostra publicació, ni tenim autoritat per fer-la una crítica d'aquesta obra tan notable. Mes que res volem fer un anunci de la mateixa; però, ja que s'ha presentat l'avinentesa traduïm del fasc. II, pag. 93 el que diu de la comarca d'Artà B. Darder al estudiar amb Chevallier els paisatges catalans que visitaren els congressistes del Congrés de Madrid.

"La característica general del paisatge mallorquí és la varietat; sembla impossible qu'es puguin admirar tipus de paisatges tant diversos dins una illa l'amplada de la qual tot just si arriba a cent kilòmetres.

En la serra de Llevant segueixen les napes tectòniques de la zona central, però la compressió d'un arc concav empés cap a tremuntana, ha produït plegaments en colze que han format alienaments orogràfics dirigits de SE a NO, és a dir transversals a les direccions generals de l'illa. Les serres són generalment de pendents suaus, però de més alçada que les de la part central de l'illa, per bé que mai passen dels 500 metres. De totes maneres el relleu és més accidentat que a la part central de l'illa, sobretot quant està format de juràssic superior o de eocèn, dos terrenys de roques dures, reposant damunt marnes fluïxes, com a Santueri. A la part d'Artà la compressió transversal ha perdut la seva importància i la direcció general s'ha conservat; per altre banda el Trias ha modificat el seu fàcies purament dolomític, i les dolomies apareixen manco pures i en conseqüència ofereixen més resistència a la trituració, el que fa qu'el paisatge torni a semblar-se de bell nou al paisatge de la serra principal amb grans penya-segats i pendents més abruptes; tectònicament el país de napes de II gènere de Termier tendeix a transformat-se en un país d'escates, però amb els restes dels flancs

inversos. Naturalment el paisatge s'acorda del tot amb això i adquireix una gran bellesa, especialment a les costes on les onades de la mar buiden els penya segats triàsics, o be les oolites blanques d'edats indeterminades, a l'interior de les quals s'obrin les meravelloses Coves d'Artà".

J. S.

## DE CANOSTRA

—Ens dispensin els lectors del nostre decenari les irregularitats en que va apareguent en lo que va d'any. El present nombre i el qui ve rostitàn de sis pàgines per d'aquesta manera posar-nos al corrent. Ademés pregam als subscriptors d'Artà que no han rebut els dos darrers nombres passin per la Redacció, Plassetta del Marxando, i les ho entregarem. No hem pogut normalitzar el repartiment per haver extraviada la llista. Si Déu ho vol, d'aquí en davant entrarem en la normalitat i seguirem sacrificant-nos per el bé de la nostra adormida vila.

—En vista del mal camí, pitjor que el d'abans de la Dictadura, que tornen emprendre els elements monàrquics de Mallorca, son molts els qui, desenganyats, senten de cada dia més simpatia per la República.

—El temps ha estat i segueix fresc d'hivern, hem tengut de tot, calabuix amb tronades, aigua i el vent inoportú per agranar el cel. Les pluges no han estat fortes, abastament si per assaonar les terres.

—Hem tenguda també la visita del grip, fa una quinzena de dies que els metges no descansen, si bé ni un sol cas s'ha presentat en gravetat. No sembla, encara disposat a abandonar-nos però si pareix iniciar-se un petit moviment de descens.

També hi ha hagut alguns casos de «rosa» i una aplicació de suero antidiari.

—Amb motiu d'haver-se notat un considerable augment en un clivell que hi havia al campanar de la Parròquia, el Sr Rector va disposar que se procedís al seu examen i a fer les obres necessàries per donar-li la solidesa que llevàs tot perill d'enrunament. A aquest fi se llevarà la volta i se sustituirà per un pis de ciment armat per evitar les pressions transversals.

—Convocat extraordinàriament el Ple de l'Ajuntament abans de sortir a la Gaseta la disposició sobre nomenament de Batles i tinents, se procedí sense pèrdua de temps a la nova elec-

ció quedant elegits per unanimitat els mateixos que ho foren abans per «ukasse».

No cal dir que si aleshores darem l'enhorabona a les persones també les ho donam ara, si bé, com sempre, protestam d'unes i altres maneres que tan poc s'avenen amb l'esperit de ciutadania que sempre ha estat la nostra bandera i sense el qual creim que tantes i tantes d'obres han de dur l'aixorquia que condueix al fracàs.

—Dies enrera per ordre del senyor Batle se feu una crida manant que se complésquin els articles de les ordenances municipals que fan referència a aigües brutes pels carrers i a la treta de fems. En quant a la primera no s'ha de perdre de vista la falta de clavagueres, obra que seria convenient activar de bon de veres i lo qual dificulta el seu compliment en part, perquè també sabem que hi ha carrers amb clavagueres i els veinats no saben si les passen per davant. No aniria bé una revisió d'aubellons i obligar el dur ho a la clavaguera?

—Segueixen amb gran activitat les obres del canó de Sos Fuies el qual se diu si serà continuat fins a la sortida del terme.

També ens enteram amb satisfacció que se donen les primeres passes per comensar les obres de la nova importantíssima travessia que ha de posar en comunicació la carretera de Son Servera amb la de Sa Torre i de Capdepera.

—El passat dia 5 a les tres i mitja del capvespre i en els terrenys guanyats al mar en l'explanada del port de Ciutat, tengué lloc la benedicció dels nous cotxes i locomotrius últimament adquirides per la Companyia de Ferrocarrils de Mallorca.

Va donar la benedicció el canonge Dr. Francesc Esteve Blanes, especialment delegat per l'Arquebisbe-Bisbe d'aquesta diòcesi.

Ademés dels cotxes foren beneïdes sis locomotrius que han servit la Societat Material Mòvil i Construccions Babcock i Wilcox de Galindo, tres cotxes automotors, tres autos Dodge i un Hispano.

Dels cotxes ja diguerem que reunien inmillorables condicions d'elègància i comoditat per els passatgers.

Dia 6 el nou material quedà de servei en la línia Palma-Artà, la qual amb el nou material i la nova tarifa de preus sembla que s'ha posada a gust dels qui se veuen obligats a traslladar-se d'un extrem a l'altre.

—El nostre compatrici Dr. Francesc Sureda Blanes està donant amb gran èxit en l'Església de St. Nicolau de Ciutat un curs de Conferències

científic-religioses, per Quefes i Oficials de l'Exèrcit i Clases intel·lectuals que hi vulgein assistir.

—La gent jove comença a sentir de bon de veres l'excitació grotesca del Dijous Llardé i se passetja tapada cridant i provant-se a qui anirà vestit amb més poca gràcia.

—El «Centro Instructivo» vol fer també demostracions importants del fi perquè fou creat i per això té anunciats balls de sala sense màscara els dies 12, 15 i 17.

—El diumenge dia 25 del mes passat foren auxiliats al dispensari de l'Hospital, En Bartomeu Gili (a) Comuna el qual presentava fortes contusions per tot el cos. En Juan Fernandez (a) Manuel i En Juan Masset amb petites ferides, produïdes al girar un camió de càrrega en el qual anaven, a la volta de Son Serra per excés de velocitat. Se troben completament resablerts.

—A Son Mari dies enrera fou visitat el nostre bon amic el jove estudiant En Francesc Blanes Sureda. Feim vots perquè Déu nostre Senyor li ajudi per la part que més convengui a la seva animeta.

—Dia 29 del passat a conseqüència d'un atac d'apoplègia i després d'haver rebut els Sants Sagraments, morí en la pau del Senyor, Mestre Antoni Ginard (a) Pansecola. A.C.S.

Rebi la seva família i d'una manera especial el seu fill Bartomeu, el nostre més sincer condol.

—Dia 7 del corrent després de llarga malaltia i haguent rebut als Sants Sagraments va morir el nostre bon amic En Gabriel Pulit. A.C.S. Enviem a la seua família la nostra més sincera condolència.

—Acaba de morir la nineta Catalina Pons Llinás, filleta major del nostre bon amic En Nicolau Pons (a) Xina. Que Déu nostre Senyor doni als pares la necessària conformació i el consol de tenir un àngel al cel.

—A la Secretaria de la Universitat de Barcelona s'ha rebut el títol d'Apotecari del nostre bon amic Tomás Cano Cantallops.

—Segons els dats definitius i oficials del Cens de Població que ens han estat facilitats; la població d'Artà es com segueix: La població de fet és de 2822 homes i 2930 dones residents presents i 12 homes i 15 dones transeunts en total 5779 habitants. La població de dret 2822 homes i 2930 dones presents i 29 homes i 60 dones ausents, amb un total de 5841.

# Royal Fruit

Beguda exquisita, elaborada amb extracte de fruites. Provau-le, és deliciosa.

## GASSEUSES Y SIFONS

Fabricant:

**M. MUNTANER FLAQUER**

Fabrica i despaig:

P. DES MARXANDO. Artá

## No descuiden de visitar la nostra casa

En ella hi trobareu tot lo necessari per satisfer el gust més refinat.

Se serveixen **LUNCHS** amb  
prontitut i perfecció

**GRAN COLMADO  
L'ESPERANÇA**

P. DEL MARXANDO 3.- ARTA

## JAUME PICO

(A) ROTCHET

té una Agència entre Artá, Palma i Capdepera i heiva cada dia.

Serveix amb prontitut i seguretat tota classe d'encàrregos.

Direcció a Palma: Marina 38.  
Artá: Palma n.º 3

Automòvils de Hoguer  
DELS GERMANS

**SARD (a) Terres**

Tenen servei combinat amb el

Ferrocarril

Excursions a Ses Coves, Calarratjada i demás punts de Mallorca a preus convenguts.

Carré A. Blanes, n.º 41. } ARTÁ.

# Disponible

# NAUMAN

## MAQUINAS PARA COSER Y BORDAR

Es la fábrica para dichas máquinas mas grande del continente.

(MARCA ALEMANA)

Depositarío exclusivo en ARTA

**CAN GANANSI**

## ALMACENES MATONS

— DE —

**RAFAEL FELIU BLANES**

C. DE JAIME II NÚM 39 A 149

Palma de Mallorca

Sastrería para Señora y Caballero

Artículos y novedades para vestir de todas clases

## GRANJA BARCINO

PER TOTA CLASSE D'AVIRAM  
DE RAÇA, GUNIS, COLOMS,  
ALIMENTS ESPECIALS PER  
POLLS, I PONEDORES, INCUBADORES;  
ANELLES. PLANS  
I CONSULTES.

**CONSELL - MALLORCA**

**Rafel Sastre (a) Vergé**  
PINTOR

Ofereix els seus servicis

Especialitat en automòvils

i carretons

reproduccions i retrats

C. de la Sombra-ARTA

FONDA  
"LAS PALMERAS"  
PLAZA MAJOR, 20 I 21 (PALMA)  
NOVA DIRECCIÓ  
A CARREC D'EN  
**Juan Bauzá Pou**  
Servici esmerat i econòmic—  
Menú exquisit i abundant—Ha-  
bitacions netes i ventilades.

**FABRICA DE FIDEUS**  
i tota classe de pastes alimentícies d'en

**NICOLAU CARRIO**

Carré de Palma, n.º 48

Preus sens competència

## Panaderia Moderna

DE

**JUAN MATEMALES**

Diariament elabora: pá, panets i pastes de totes classes.

BON SERVICI, NETEDAT I  
ECONOMIA

Carré del Sol, 2. Artá

AGENCIA DE ARTA A PALMA Y  
— VICEVERSA DE —

**ANTONI GILI** (a) Comuna  
SERVICI DIARI EN PRONTITUT I

ECONOMIA DE PREUS

ENCARREGS A DOMICILI

DIRECCIO:

Palma -- Banch de S'oli, 24

Artá--Can Comuna Centio

# Balear Pensión

**TOMÁS SBERT**

===== FAMILIA MALLORQUINA =====

Habitaciones con vista a la Rambla, Monumento a Colón y Puerto. :—: Mobiliario todo nuevo :—: Trato familiar  
Cuarto de baño con agua caliente y fria.

Pensión completa desde 8 ptas. = Para artistas precios especiales.

José A. Clavé, 3, pral. 1.ª BARCELONA Teléf. 31034  
(No equivocarse: junto al monumento a Colón)

Mozo a la llegada de trenes y vapores :—: English Spoken :—: On parle français

Números de los tranvías que pasan junto a BALEAR PENSIÓN: 3, 21, 22, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 49, 52, 53, 54, 57, 58 y 59.